

Izstrādātas Rekomendācijas ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) procesa optimizācijai Latvijā.

Publicēts pirms vairāk nekā 1 gada

Publicēts: 26.09.2023.

Ietekmes uz vidi novērtējums (IVN) ir viens no tiem vides aizsardzības politikas instrumentiem, kas aptver un ietekmē visdažādākās ar vidi saistītās jomas. IVN ir procedūra, kas ir piemērojama, lai novērtētu paredzētās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

Pretstatā normatīvajiem aktiem, kas regulē kādu konkrētu vides sektoru, piemēram, ūdeni vai gaisu, IVN ir vērsts uz visu vidi ietekmējošo jautājumu izvērtēšanu. Šis izvērtēšanas process ir jāuzsāk pēc iespējas agrākā paredzētās darbības plānošanas, projektēšanas un lēmumu pieņemšanas stadijā. Veicot IVN būtu jānovērtē šādas paredzētās darbības izraisītas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē:

- tās kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību,
- bioloģisko daudzveidību (tai skaitā īpaši aizsargājamās sugas un to dzīvotnes, īpaši aizsargājamās un Eiropas Savienības nozīmes biotopus),
- augsnī, zemes dzīles, gaisu, ūdeni un klimatu,
- ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu,
- iespējamā pakļautība avāriju vai katastrofu riskiem, kā arī
- visu augstāk minēto jomu mijiedarbību.

Svarīga loma ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā ir atvēlēta sabiedrībai, kurai ir dotas plašas iespējas līdzdarboties vides jautājumu izvērtēšanā, kā arī ietekmēt lēmuma pieņemšanas gaitu un galarezultātu.

Prasības ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrai Latvijā nosaka likums [*"Par ietekmes uz vidi novērtējumu"*](#) un Ministru kabineta 2015. gada 13. janvāra noteikumi Nr.18 [*"Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību"*](#). Šajos normatīvajos aktos ir pārņemtas Eiropas Savienības dalībvalstīm saistošās prasības, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/52/ES ar ko groza Direktīvu 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011.gada 13.decembra direktīvas 2011/02/ES par dažu valsts un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (kodificētā versija) u.c. direktīvām. IVN procedūru saskaņā ar likumu koordinē un pārrauga Vides pārraudzības valsts birojs.

IVN ir vispusīga iespējamo ietekmju izvērtēšana pirms nozīmīgu būvniecības, rūpniecības, derīgo izrakteņu ieguves u.c. ieceru īstenošanas, kur paredzēta sabiedrības līdzdalība un apjomīgs administratīvs darbs. Intervējot dažādus procesa dalībniekus un analizējot tiesu praksi, var secināt, ka IVN procedūrā ir vairāki būtiski trūkumi un "šaurās vietas", kas negatīvi ietekmē ne tikai attīstības ieceru īstenošanu, bet arī ieinteresēto pušu palāvību un uzticību procesam. Lai palielinātu tiesisko palāvību un veicinātu konstruktīvu un jēgpilnu procesu, ir nepieciešamas izmaiņas – to atzīst gan attīstītāji, gan IVN eksperti, gan kompetentās iestādes un pašvaldības. Optimālais termiņš vienam IVN ir aptuveni astoņi mēneši, bet praksē IVN procedūra var pārsniegt pat 30 mēnešus (!!!), kavējot valstij un sabiedrībai svarīgu attīstības projektu īstenošanu Latvijā.

Divas vides nevalstiskās organizācijas - Latvijas vides pārvaldības asociācija un Teiču dabas fonds, sadarbībā ar Vides pārraudzības valsts biroju, izvērtējušas IVN procedūru, un, pamatojoties uz diskusijām ar ieinteresētajām pusēm, projekta *"Rekomendācijas*

ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras pilnveidošanai Latvijā" ietvaros izstrādājušas rekomendācijas normatīvā regulējuma izmaiņām, lai padarītu IVN procesu racionālāku un saprotamāku sabiedrībai un iesaistītajām pusēm. Kopš pagājušā gada oktobra Latvijas Vides aizsardzības fonda finansēta projekta ietvaros īstenota plaša sadarbība starp valsts iestādēm, pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmējiem, izzinot IVN procedūras *"šaurās vietas"* un kavējošos faktorus, apkopojot to komersantu pieredzi, kas veikuši ~ 90% no visiem IVN pēdējo 10 gadu laikā.

Projektā izvērtēta citu valstu pieredze Eiropas Savienības IVN direktīvas prasību pārņemšanā un izpildē, kā arī analizēta Latvijas tiesu prakse attiecībā uz IVN procedūrām, veiktas padziļinātas intervijas ar IVN profesionāļiem un IVN iesaistītajām organizācijām.

Secināts, ka IVN tiesiskais ietvars Latvijā laika gaitā vairākkārt mainīts, ieviešot prasības, kas dažkārt pārsniedz Eiropas Savienības nosacījumus IVN procesa virzībai, kā arī neefektīvi izmanto dalībvalstīm sniegtās izvēles iespējas konkrētu procedūras soļu īstenošanas pieejā.

Eksperti, izklāstot IVN procesa analīzi fokusa grupās, kopā ar visām IVN iesaistītajām pusēm vienojušies, ka, īstenojot rekomendācijas, iespējams būtiski mazināt administratīvo slogu iestādēm un komersantiem, padarot IVN procesu efektīvāku, vienlaikus nodrošinot dabas kapitāla ilgtspējīgu izmantošanu un padziļinot konstruktīvu sabiedrības iesaisti ierosināto projektu apspriešanā.

Rekomendācijas ir apkopotas ziņojumā un dotas IVN procesa secībā, iedalītas divos līmeņos. Pirmā līmeņa rekomendācijas, kas nav saistītas ar būtisku resursu ieguldījumu, ir ātri ieviešamas un dos tūlītējus uzlabojumus. Otrā līmeņa rekomendācijas nodrošinās labāku atbilstību ES direktīvai, risinās īpaši aktuālas problēmas, bet to ieviešanai var būt nepieciešami papildu resursi, arī zināšanās balstīta politiskā griba. Šādi pilnveidotā IVN procesā varētu mērķtiecīgāk izvērtēt ietekmes uz vidi, ņemt vērā pamatotos sabiedrības un pašvaldību argumentus, kā arī ātrāk īstenot gan valstiski nozīmīgus projektus, gan jebkuru citu darbību, kas ir ļoti būtiski veiksmīgai valsts ekonomiskajai attīstībai šī brīža ekonomiskajā un ģeopolitiskajā situācijā.

Rekomendācijas izstrādātas *"Rekomendācijas ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras pilnveidošanai Latvijā"* (projekta reģistrācijas Nr. 1-08/56/2022) ietvaros. Projekts tiek īstenots Valsts budžeta programmas 21.00.00 *"Vides aizsardzības fonds un iemaksas starptautiskajās organizācijās"* apakšprogrammas 21.02.00 *"Vides aizsardzības projekti"* vadlīnijas *"Multisektoriālie projekti"* aktivitātes „Sadarbības projekti vides politikas veidošanai un īstenošanai” ietvaros. Projekta īstenošana paredzēta līdz 2023. gada 30. septembrim.

 [Rekomendācijas ietekmes uz vidi novērtējuma procesa optimizācijai Latvijā](#)

Saistītas tēmas

[Ietekmes uz vidi novērtējums](#) [Ietekmes uz vidi novērtējuma daļa](#)

<https://www.eva.gov.lv/lv/jaunums/izstradatas-rekomendacijas-ietekmes-uz-vidi-novertejuma-ivn-procesa-optimizacijai-latvija>